

Meritxell Salvat Prieto

**LITIGACIÓ INTERNACIONAL I TRANSNACIONAL
PER DANYS AMBIENTALS**

Una aproximació a través de dos estudis de cas

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit pel Dr. Antonio Cardesa Salzmänn

Grau de Dret

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2014

ÍNDEX

Relació d'abreviatures emprades

I.- Introducció

II.- Origen de la problemàtica en la litigació amb multinacionals estrangeres

III.- Anàlisi de dos casos de litigació internacional per danys ambientals

1- El cas de Vedanta a l'Índia

A- Conflicte

B- Procediment

C- Solució

2- El cas de Shell a Nigèria

A- Conflicte

B- Procediment

C- Solució

IV.- Conclusions

V.- Bibliografia

RELACIÓ D'ABREVIATURES EMPRADES

CEC : Central Empowered Committee

PNC : Punt Nacional de Contacte

EPA : Environment Protection Act

FCA : Forest Conservation Act

EIA : Environment Impact Assessment

PESA : Panchayats Extension to Scheduled Tribes

FRA : Forest Rights Act

SIIL : Sterlite Industries India Limited

OMC : Orissa Mining Corporation

PML : Proposed for the Mining Lease

SPDC : Shell Petroleum Development Company of Nigeria Ltd

PNUMA : Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient

I.- INTRODUCCIÓ

L'objecte del present treball és l'estudi i anàlisi dels conflictes que sorgeixen quan en un cas on hi ha hagut danys ambientals, es pretenen reparar els mateixos a nivell transnacional o internacional, donat que en els mateixos Estats on s'han produït no és possible la seva persecució i/o reparació.

Aquestes dificultats per a cercar responsables i demanar la reparació del dany ambiental ocasionat sol ser complicat, donat que molts d'aquests danys es produeixen en països subdesenvolupats –que la doctrina anomena *host State*–, on hi tenen activitat grans multinacionals en matèria extractiva amb la seu central fora del país on actua –normalment un Estat desenvolupat, que la doctrina anomena *home State*–, i també donada la inactivitat dels països on es produeixen els danys (*host State*), per por a perdre la gran inversió estrangera de l'explotació extractiva d'un determinat recurs natural, com pot ser el petroli, pot provocar en l'economia nacional.

Els danys ambientals s'han associat molts cops a la vulneració dels drets humans, donat que els primers tenen incidència notable sobre la vida humana; el dret a un medi ambient saludable va lligat directament al dret a la salut i seguretat pública, per tant no és d'estranyar que els danys al medi ambient tinguin transcendència més enllà del dany biològic físic.

Amb el present treball el que es pretén és l'anàlisi de dos casos en els que s'han produït uns danys ambientals i les víctimes s'han vist obligades a litigar fora de l'Estat on s'han produït i d'on en són nacionals, litigant a l'Estat on l'empresa multinacional té la seu central (*home State*), posant de manifest els enormes entrebancs i dificultats amb que es troben, donat l'escull que hi ha entre la legislació escrita i l'actuació efectiva i donat la manca de consens entre els Estats per a regular aquesta matèria de manera internacional i de manera homogènia.

Abans de procedir a l'anàlisi dels dos casos de litigació per danys ambientals, cal estudiar els orígens de la problemàtica en aquest àmbit. Aquests es deuen, principalment, a que en els Estats on es produeix el dany són, generalment, subdesenvolupats i, per tant, no tenen una regulació la suficientment protectora pel que fa al medi ambient; o, de tenir-la, la passen per alt per tal d'autoritzar l'establiment empreses estrangeres en el seu territori. Si no tenen aquesta regulació mediambiental,

les víctimes dels danys que es produeixen en el medi ambient, es trobem desemparades a l'hora de reclamar la seva reparació.

Molts cops, aquestes víctimes, obtenen una indemnització pel lucre cessant –en cas de tribus que conreen terres expropiades o, millor dit, ocupades per tal de construir tota la infraestructura per a explotar un determinat recurs natural–, molt inferior a la que els hi correspondria. Els Estats però, al no perseguir aquestes pràctiques il·legals de les empreses multinacionals, esdevenen còmplices d'aquests fets (sovint per la manca de voluntat de perseguir aquestes pràctiques).

Donada la manca de regulació en aquest àmbit a nivell internacional, les víctimes acudeixen a la responsabilitat civil, coma mecanisme per a reclamar la reparació dels danys ambientals que han tingut repercussions sobre elles. Aquesta via –de reclamació per la via de la responsabilitat civil–, molts cops no aconsegueix els seus objectius (de provar la producció del dany ambiental, la concretació del subjecte productor dany i la conseqüent indemnització), donat els nombrosos entrebancs als quals es trobem les víctimes a l'hora de litigar fora de l'Estat on s'ha produït el dany ambiental –havent de provar que la decisió que s'ha pres i que ha afectat al *host State*, l'ha pres l'empresa matriu estrangera ubicada en un altre país, per tal que s'apliqui la legislació europea– o la falta de prova a l'hora de demostrar la connexió de la filial establerta en l'Estat subdesenvolupat d'on són nacionals les víctimes dels danys ambientals. Aquests tipus d'entrebancs fan que les víctimes es trobin desemparades a l'hora de que se'ls hi reconeixi la condició de víctima d'un dany ambiental d'una empresa multinacional estrangera que ha construït tot un organigrama per tal que la persecució d'aquests (dels danys ambientals) sigui molt complicat i, molts cops, sota la protecció dels Estats que han autoritzat l'activitat d'aquestes empreses en el seu territori nacional.

II.- ORÍGENS DE LA PROBLEMÀTICA EN LA LITIGACIÓ AMB MULTINACIONALS

ESTRANGERES

No és nou que s'estableixin empreses multinacionals estrangeres en països en vies de desenvolupament donat que –a aquestes– els hi és més beneficiós establir-se en els citats països, ja que això els hi permet abaratir costos tant materials com de mà d'obra i donat que els països en vies de desenvolupament també són més permissius a l'hora de concedir autoritzacions d'explotacions en les seves terres beneficiant, així, aquestes multinacionals estrangeres –que tenen la seva seu central fora del país on treballen–, i afavorint noves inversions d'altres empreses.

Per tal d'abordar amb més profunditat aquesta problemàtica, hem dividit aquest tema en els tres apartats següents: (1) els problemes de litigar en Estats subdesenvolupats; (2) els problemes típics de la litigació davant de tribunals estrangers als països d'origen de les empreses multinacionals; i (3) el marc jurídic internacional i transnacional.

A.- Problemes de litigar en Estats subdesenvolupats

L'establiment d'empreses estrangeres en països en vies de desenvolupament sol estar associat a l'aparició de conflictes ambientals, particularment quan aquelles operen a sectors, com l'extractiu, que tenen un impacte significatiu sobre el medi ambient. Produint-se molt sovint en un país en vies de desenvolupament, però, –i davant la por dels governs dels mateixos d'una fuga d'inversions estrangeres–, és més complicada la seva persecució i reparació.

La protecció social i al medi ambient en aquest tipus de països és bastant minsa, comparada amb la que tenim en països desenvolupats. Així, quan es produeixen situacions de dany greu al medi ambient, les autoritats estatals solen emmascarar o amargar aquests danys –com veurem més endavant en el cas de Vedanta a l'Índia–, esdevenint còmplices d'aquests danys, que molts cops es deuen a una mala gestió dels serveis públics estatals.

Donada la falta d'experiència en l'estudi dels impactes ambientals de les activitats –generalment– extractives i d'una falta de supervisió de les activitats que es duen a terme amb posterioritat a l'atorgament de la corresponent autorització; autoritzacions que, en la majoria dels casos, són atorgades de manera precipitada i, per tant, sense seguir el procediment legal establert, arribant a situacions pròximes a la il·legalitat.

B.- Problemes típics davant de tribunals del país d'origen de l'empresa

Donat que ens trobem davant un fet que concerneix a dos països diferents¹, el més lògic és que el Dret Internacional donés una resposta als problemes de litigar en els països on el dany ambiental s'ha produït –el país en vies de desenvolupament– o, si més no, intentés donar una resposta a les víctimes dels citats danys que veuen com les portes dels tribunals dels seus països es tanquen, donat que l'empresa multinacional no és nacional.

Quan ens trobem davant un litigi amb un element d'estrangeria –ens trobem amb dues jurisdiccions i lleis aplicable diferents–, cal acudir al Dret Internacional (privat) per tal de que se solucioni aquest litigi i que les víctimes dels danys ocasionats sàpiguen on litigar i quin dret els hi és d'aplicació. A nivell internacional, no existeix cap regulació harmonitzada pel que fa a aquesta qüestió que pugui ser d'aplicació a tots els països.

Pel que fa a la competència judicial internacional, en l'àmbit institucional de la Unió Europea, trobem el Reglament (CE) número 44/2001, del Consell, de 22 de desembre del 2000, relatiu a la competència judicial, el reconeixement i l'execució de resolucions judicials en matèria civil i mercantil², que recentment ha sigut revisat. Aquest Reglament no exclou en el seu article 1.2 de la seva aplicació la matèria mediambiental, per tant, és d'aplicació en l'àmbit que ens concerneix. Aquest Reglament només és d'aplicació pels Estats membres de la Unió Europea; primer obstacle al que ens trobem a l'hora de litigar fora d'un d'aquests Estats. No obstant, aquest reglament estableix la competència judicial internacional obligatòria dels tribunals nacionals dels Estats membres de la UE, quan el demandat a un litigi té el seu domicili al territori d'un d'aquests Estats. Ademés, el TJUE ha establert en la seva jurisprudència que aquesta competència judicial internacional és de caràcter irrenunciable, i que els tribunals nacionals dels Estats membres no poden inhibir-se sobre la base de la doctrina del *fòrum non conveniens*.

Per molt positiva que sembli aquesta regulació pels interessos d'uns hipotètics demandants estrangers que plantegin una acció contra una empresa multinacional europea per reclamació de la responsabilitat civil extracontractual derivada de danys

¹ Com ja s'ha apuntat anteriorment, la doctrina anomena *host State* al país on s'estableix l'empresa multinacional estrangera i anomena *home State* a l'Estat desenvolupat on la multinacional té la seu central.

² També anomenat Reglament Brussel·les I.

ambientals produïts en un país tercer, cal que les víctimes demostrin que els actes comesos per la subsidiària en l'Estat on s'ha produït el dany han sigut decidits per l'empresa matriu, ubicada en el territori d'un dels Estats membres de la Unió Europea. Si els demandants aconseguixen provar aquestes al·legacions, qüestió extraordinàriament complexa, llavors el tribunal nacional pot decidir aplicar la doctrina de l'“aixecament del vel”. Problema molt difícil d'ubicar, ja que cal buscar la relació de connectivitat de manera directa, la decisió que s'ha pres en un Estat membre de la Unió Europea, amb la producció del dany ambiental, en una relació de causa-efecte. Cosa que fa que a moltes víctimes els hi sigui gairebé impossible mostrar aquest nexa i que els tribunals estrangers desestimïn el conèixer d'aquell assumpte.

Pel que fa a la llei aplicable al litigi, també en l'àmbit institucional de la Unió Europea, trobem el Reglament (CE) número 867/2007 del Parlament Europeu i del Consell d'11 de juliol de 2007, relatiu a la llei aplicable a les obligacions extracontractuals³ que, en el seu article 7, regula la llei aplicable en cas de dany ambiental: “La llei aplicable a les obligacions extracontractuals que es derivi d'un dany mediambiental o d'un dany sofert per persones o béns com a conseqüència del citat dany, serà la llei determinada en virtut de l'article 4, apartat 1, a menys que la persona que reclama la reparació dels danys elegeixi basar les seves pretensions en la llei del país en el qual es produeixi el fet generador del dany”. El citat article 4 del mateix Reglament 867/2007, estableix que la llei aplicable serà “la llei del país on es produeixi el dany”. El citat Reglament, com el Reglament 44/2001, només és d'aplicació als Estats membres de la Unió Europea, per tant, els països en vies de desenvolupament tornen a quedar-ne fora.

En temes de llei aplicable al cas, també cal demostrar que la decisió que es va prendre i que va afectar a un país en vies de desenvolupament es va prendre dins el territori d'un dels Estats membres de la Unió Europea, és a dir, que la decisió va ser presa per la matriu. La complexitat de l'invocació d'aquesta disposició especial sobre dret aplicable és equivalent, doncs, a la de l'invocació de la doctrina de l'aixecament del vel.

Aquesta preocupació pel que fa al problema de litigar en l'Estat on s'ha produït el dany ambiental –i que molts cops els tribunals nacionals al·leguen que no són competents per a conèixer de la matèria, al tractar-se d'un fet produït per una empresa estrangera– i anar

³ O Reglament Roma II.

contra una empresa multinacional no nacional –que no té la seu central en el citat país–, ha estat abordat en nombroses ocasions a nivell internacional, per tal d’arribar a una solució que acabi amb aquest problema. L’any 1998, la Subcomissió de les Nacions Unides per a la promoció i la protecció dels drets humans va adoptar una iniciativa per a crear un grup de treball per tal d’examinar les conseqüències de les activitats d’empreses transnacionals sobre els drets humans. El resultat d’aquestes negociacions fou els Principis Rectors sobre les empreses i els drets humans, adoptats el juny de 2011 pel Consell de Drets Humans de les Nacions Unides⁴. De totes formes, aquests “principis rectors”, com el seu propi nom indica, son un text programàtic –de soft law– que manca de força jurídica vinculant, tant pels Estats, com per les empreses multinacionals.

John Ruggie (representant especial del Secretari General de les Nacions Unides), va proposar l’any 2008 una política normativa que se sustentava en base als tres principis següents⁵: “el deure de l’Estat de protegir enfront als abusos de drets humans comesos per tercers, en particular les empreses; l’obligació de les empreses de respectar els drets humans; i la necessitat de vies més efectives als recursos”. En base a aquests tres principis, les empreses han de respectar els drets humans i els Estats han de vetllar per tal de que així sigui. Un exemple d’aquest deure dels Estats de no violar els drets humans el trobem als Estats Units amb l’Alien Tort Claims Act del 1789, que ha donat cobertura des del 1980 a les “demandes de responsabilitat de particulars i grups contra oficials d’Estats estrangers, per violacions de drets comesos a l’estranger, de les que han sigut víctimes ciutadans també estrangers⁵”. L’Alien Tort Claims Act, doncs, “proporciona recursos civils per a violacions internacionals de drets humans⁶”. Mitjançant aquest mecanisme, es podria litigar al país on l’empresa matriu, que opera al país en vies de desenvolupament –normalment, a través d’una filial nacional d’aquell Estat–, té la seu central. Exemples d’aquest fet els trobem en casos com *Wiwa contra Shell* i *Kiobel contra Shell*⁷. En ambdós casos, el Tribunal del Districte va rebutjar en nombroses ocasions conèixer de l’assumpte, al·legant que els vincles comercials amb els Estats Units no eren suficients per a litigar allí. Així com el citat Tribunal, en el cas

⁴ UN HRC Res.17/4 (16 de juny de 2011).

⁵ Requejo Isidro, Marta; *La responsabilidad de las empresas por violación de derechos humanos. Deficiencias del marco legal*. Scientia Juris, 2001.

⁶ Liesbeth F.H. Enneking; *Crossing the Atlantic? The political and legal feasibility of european foreign direct liability cases*. Conference of ‘Transnacional Corporate Responsibility for the 21st century’. George Washington University, 2008.

⁷ Pigrau, Antoni i Cardesa-Salzmänn, Antonio; *Acciones entrelazadas contra daños ambientales graves: el impacto de Shell en Nigeria*. Revista de la Facultad de Derecho (PUCP). Núm. 70, 2003 pp. 217-240.

Kiobel contra Shell va declarar que l'Aliens Tort Claims Act "no es podria utilitzar per a demandar a les empreses per violacions del dret internacional"⁸.

C.- Marc jurídic internacional

Es pot veure, doncs, que la manca d'una regulació harmonitzada a nivell internacional duu a problemes a l'hora de perseguir els danys ambientals, donat que cada Estat regula la qüestió de manera diferent.

També es posen de manifest els problemes de la litigació internacional per danys ambientals, ja que ens trobem que les empreses no estan subjectes a cap obligació internacional i, per tant, no estan subjectes al Dret Internacional, fet que provoca que ens trobem davant de situacions en les quals veiem que és molt difícil actuar contra les activitats de multinacionals estrangeres que, a través de les seves filials en països subdesenvolupats, i que actuen sota l'ampara dels governs dels *estats d'acollida*. Per tant, ens trobem que, donat que el Dret Internacional no imposa obligacions directes a les empreses, no poden exigir a les mateixes el compliment de les normes d'aquest àmbit.

Donat que el Dret Internacional no dóna resposta a aquest àmbit, caldria preguntar-se si ha arribat el moment de regular aquest aspecte –els deures i obligacions de les empreses i, de manera extensible, les actuacions que tenen lloc en els *host State*–.

Ara per ara, les víctimes acudeixen a la responsabilitat civil per tal de reparar els danys ocasionats per actuacions d'empreses estrangeres. Aquest recurs a la responsabilitat civil, però, no reflecteix degudament "dades específiques de la situació de fet que origina el dany (l'abast de la violació), o dels béns vulnerats (...) "⁹.

Ens trobem doncs, en un àmbit en que, donada la transcendència supranacional de les decisions que es prenen en un Estat desenvolupat per l'empresa matriu que actua en un Estat en vies de desenvolupament a través d'una filial, entren en joc elements d'estrangeria, que fa que haguem d'aplicar els mecanismes que ens proporciona el Dret Internacional Privat per tal de determinar on hem de litigar i la llei que se'n aplicarà.

Perseguir danys ambientals sempre ha sigut difícil, però en aquest àmbit encara es posa més de manifest.

⁸ Pigrau, Antoni i Cardesa-Salzmann, Antonio; *ut supra*

⁹ Requejo Isidro, Marta; *ut supra*.

Per tal de fer palesa aquesta problemàtica –de litigació internacional per danys ambientals–, hem cregut oportú estudiar dos casos en aquest àmbit, que posin de manifest les problemàtiques a les quals s’han d’enfrontar les víctimes que, molts cops es veuen indefenses per la falta de mitjans i de coneixement en la matèria, i la seva impotència a l’hora de reclamar la reparació dels danys ambientals que se’ls hi ha produït.

III.- ANÀLISI DE DOS CASOS DE LITIGACIÓ INTERNACIONAL PER DANYS AMBIENTALS

Per tal de fer palesa la problemàtica anteriorment exposada, analitzarem dos casos de litigació internacional per danys ambientals i veure'n les diferències pel que fa al conflicte plantejat, el procediment dut a terme per tal d'aturar els danys ambientals i reparar-los –o intentar-ho– i com va finalitzar tot el procés.

1- EL CAS DE VEDANTA A L'ÍNDIA

A- Conflicte

La multinacional minera britànica Vedanta Resources tenia pensada la construcció (a través de la seva filial índia Sterlite) d'una refineria d'alúmina a l'Estat oriental indi d'Orissa, concretament a la regió de Lanjigarh. Aquesta refineria, depenia directament de l'extracció de bauxita de les muntanyes Niyamgiri, situades al districte de Kalahandi. Aquestes muntanyes són la llar del déu Niyamraja i, per tant, venerades com a sagrades per una tribu que viu al peu de les muntanyes anomenada Dongria Kondh. Aquesta tribu, a part de venerar les muntanyes, també depèn d'elles per a la seva subsistència, ja que hi conreen hortalisses i la seva font d'abastiment d'aigua neix a les muntanyes Niyamgiri.

El Govern de l'Estat d'Orissa va autoritzar el projecte, ja que participava en el mateix, a través de l'empresa Orissa Mining Corporation (OMC), associada a Vedanta Sterlite.

El projecte es va dur a terme en dues fases: Vedanta Sterlite va sol·licitar el 19 de març de 2003, una declaració d'impacte ambiental al Ministeri de Medi Ambient i Boscos indi per a construir una refineria d'alúmina a la regió de Lanjigarh. Abans de rebre l'autorització, Vedanta va començar a construir una cinta transportadora per a transportar bauxita dels turons Niyamgiri, rics en aquest material i, per separat es va demanar l'autorització per a la construcció d'una refineria de bauxita a les muntanyes Niyamgiri. El projecte de refineria d'alúmina depenia directament de la mineria dels turons de Niyamgiri; per tant, la denegació de l'autorització d'explotació dels turons, feia inviable i inoperava la refineria de Lanjigarh¹⁰.

¹⁰ Central Empowered Committee: *Report in IA No. 1324. Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi District, Orissa* [Índia] 21 setembre 2005. Disponible a la web

< <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>>

Sobre la "Validesa de l'autorització ambiental", a la recomanació IV, el citat Central Empowered Committee ho dóna per provat: "en violació de l'Forest Rights Act, el projecte s'ha dividit en projecte de refineria d'alúmina i projecte de mineria de bauxita, tot i que l'extracció de bauxita és una part integral del projecte de la refineria."

El setembre de 2004, el Ministeri de Medi Ambient i Boscos va concedir l'autorització per a construir la refinaria de Lanjigarh, donat que el projecte no implicava cap desforestació; cosa que era falsa, ja que el Central Empowered Committee, en el seu informe sobre la situació de construcció de la mina de Niyamgiri¹¹, va poder constatar que s'havien “eliminat parts de la terra forestal” de la població de Kinari i de Kottadwar¹². Igualment, es va desplaçar més d'un centenar de famílies a un assentament conegut localment com “colònia de rehabilitació”. Aquesta, va significar la construcció de cases rudimentàries, envoltades d'un enfilat i fent que els que les habitessin, treballessin com a obrers a la refinaria de Lanjigarh. Survival International –ONG que va fer visible mundialment aquesta qüestió–, va poder comprovar les condicions en les que vivia la tribu dels Majhi Kondh. No obstant, no va tenir l'opció de poder parlar amb ells, donades les fortes pressions a les quals es van veure sotmesos per obrers de Vedanta. Aquesta qüestió també va quedar demostrada a la recomanació XVI, sobre el “Desallotjament forçós i el paquet de rehabilitació” de l'informe del Central Empowered Committee¹³: “[...] les persones han estat desplaçades de casa a través d'un desallotjament físic per l'administració del districte. Molts van ser colpejats pels empleats de M/S Vedanta. [...] A la vista de la resistència, el recaptador del districte i els funcionaris de l'empresa [Sterlite Vedanta] van col·laborar per a coaccionar i amenaçar [els habitants de les poblacions desplaçades de Kinari i Kottadwar]. S'ha creat una atmosfera de por a través de matons a sou, la policia i l'administració. Moltes de les tribus van ser greument colpejades per la policia i els matons. Després d'haver estat desplaçats per la força, es va mantenir sota vigilància i guàrdia dels guàrdies armats de M/S Vedanta i cap estrany tenia permís per a reunir-se amb ells. [...] Eren mantinguts com a presoners.” Continua, aquest informe, a la recomanació XVII dient que els terrenys adquirits per l'administració del districte, també van ser presos il·legalment per M/S Vedanta, la qual no va notificar-los cap mena d'avís ni va pagar cap indemnització a la població desplaçada. A la recomanació, el Central Empowered Committee conclou que “[...] El desallotjament s'ha produït sens cap tipus de procés de verificació i està en violació de la protecció especial prevista per a les tribus [...]”.

¹¹ Central Empowered Committee: *Report in IA No. 1324. Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi District, Orissa* [India] 21 setembre 2005. Disponible a la web

<http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹² Primer incís de l'informe citat *ut supra* (CEC), en l'apartat de la “Determinació dels fets”.

¹³ Informe citat *ut supra* (CEC).

B- Procediment

Havent vist les conseqüències de l'establiment de Vedanta a Lanjigarh i els efectes que la mateixa va tenir en els pobles que habitaven a la vora de la citada refineria, la tribu dels Dongria Kondh –que es veien afectats pel projecte de construcció de la mina de bauxita als turons Niyamgiri–, no van voler seguir el mateix camí i van voler lluitar pels seus drets sobre els citats turons.

Procediment davant el Central Empowered Committee (CEC)

Es va demanar al ja citat Central Empowered Committee que fes un informe recomanant a la Cort Suprema de l'Índia, per a que es revocqués l'autorització ambiental concedida al projecte miner de bauxita a Niyamgiri per part del Ministeri de Medi Ambient i Boscos indi. Aquest Central Empowered Committee, va justificar a la recomanació IV sobre la “Validesa de l'autorització ambiental” que “[...] Encara que el Ministeri de Medi Ambient era plenament conscient que és absolutament necessari l'ús de terres forestals per a la mineria als turons Niyamgiri, si la refineria d'alúmina s'establia a Lanjigarh, l'autorització ambiental a la refineria d'alúmina va ser atorgada pel Ministeri de Medi Ambient, passant per alt aquests fets.”. A l'apartat VI de l'informe, el citat òrgan dona per provat que “els treballs de construcció de la refineria d'alúmina es van iniciar en el lloc del projecte molt abans de l'autorització ambiental, que va ser atorgada el 22 de setembre de 2004 [...]”. Aquestes dues recomanacions del Central Empowered Committee proven l'estratègia de Vedanta a l'hora de demanar primer l'autorització per a la construcció de la refineria d'alúmina a Lanjigarh que, aparentment no tenia cap tipus d'impacte ambiental en el territori, i després demanar l'autorització per a la construcció de la mina de bauxita a les muntanyes de Niyamgiri; projecte –aquest últim–, que sabien que esdevindria més complicada l'autorització ambiental, donada la sensibilitat que existent en el territori.

Seguint amb el citat informe, el Central Empowered Committee (CEC, en endavant), destaca també la “Importància dels boscos de Niyamgiri”, a la recomanació VII, així com en la número VIII, on argumenta que “la planta d'alúmina i el projecte miner vinculat a ell, tindran un efecte advers sobre la flora i fauna, a causa de la minera [...]” Cosa que Vedanta, en informes presentats a aquest mateix òrgan, va negar que fos així¹⁴.

¹⁴ Central Empowered Committee: *Report in IA No. 1324. Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi District, Orissa [India]* 21 setembre 2005.

Sobre l'exploració de la font d'aigua que neix als turons Niyamgiri, a la recomanació XIV, el CEC argumenta que “hi ha una relació íntima entre les muntanyes coronades de bauxita a Orissa i el flux d'aigua permanent. [...] l'exploració dels jaciments de bauxita a la part superior de Niyamgiri, significarà que la capacitat d'aigua serà destruïda i tot el sistema de les fonts perennes es veurà afectat de manera adversa”.

A la recomanació XIX, el CEC reconeix que la tribu dels Dongria Kondh resideixen als turons de Niyamgiri, que els consideren com a sagrats i que depenen de l'agricultura que hi practiquen: “[...] Tota la tribu amb el seu costums i pràctiques úniques, s'extingirà si els turons de Niyamgiri són desviats per la mineria.”

Vedanta va presentar un seguit de sol·licituds a favor del projecte, que el CEC va resumir en 25 apartats. En aquests, Vedanta reconeix que necessita explotar els turons de Niyamgiri, ja que ja havien planificat el projecte de mina de bauxita dels mateixos quan van ubicar la refinaria a Lanjigarh¹⁵. Igualment, Vedanta segueix argumentant la importància del projecte a Niyamgiri, dient que, donat que el mineral que necessiten per a fer funcionar la refinaria de Lanjigarh (bauxita) no es troba en el territori on està ubicada la refinaria, l'haurien d'anar a buscar a un altre lloc¹⁶.

Segueix –Vedanta– argumentant que la bauxita “és vital pel funcionament” de la refinaria de Lanjigarh, per tant, la situació de la font d'extracció de bauxita a Niyamgiri va estretament lligada a la situació de la citada refinaria, per a la “producció d'alumini a preus competitius”. Acaba dient que “[...] el projecte miner és necessari per al bon funcionament de la refinaria.”

El Govern de l'Estat d'Orissa a favor del projecte miner a Niyamgiri, també va presentar sol·licituds a favor del citat projecte davant el CEC, que el mateix resumeix. Els arguments del Govern d'Orissa més destacables són que “la refinaria d'alúmina i les mines són complementàries entre si”; i que s'han explorat diferents dipòsits a l'Estat d'Orissa, però que no es consideren adients pel projecte de Vedanta, les úniques fonts extractives adequades que han trobat han sigut les dels turons de Niyamgiri.

Seguidament, el CEC fa un informe sobre la determinació dels fets (Fact Finding Team). Aquí es fa un resum de tot el succeït en aquest cas, anant des de que les autoritats del projecte han començat els treballs de construcció en terres no forestals

¹⁵ Apartat XXIV, dins l'àmbit de “Requisit de la bauxita del bosc Niyamgiri” CEC: *Report in IA No. 1324. Regarding the Alumina Refinery Plant...*: “El projecte de refinaria d'alumini a Lanjigarh s'ha planificat tenint en compte la proximitat als jaciments de bauxita [...]”

¹⁶ Apartat XXV de les sol·licituds presentades per M/S Vedanta a favor del projecte, presentades davant el CEC. Informe del CEC *ut supra*.

sense obtenir l'espai lliure suficient, eliminant parts de terra forestal dels poblats Kottadwar i Kinari, talant arbres –operació realitzada per Vedanta i per Orissa Mining Corporation (OMC), durant el procés de perforació per a l'exploració dels voltants de la refineria.

Sobre l'anomenat “paquet de rehabilitació” pels habitants dels poblats desplaçats, el CEC argumenta que no tenen terres per a conrear, que aquest “paquet de rehabilitació” no s'ha fet en “[...] interès dels mitjans de vida sostenibles de les comunitats locals”. Aquest “paquet de rehabilitació” es troba a pocs metres de la Reserva Forestal de Niyamgiri i el CEC considera que “L'impacte advers d'aquesta colònia i de la força de treball que es duu a terme a prop del bosc ja és visible. L'equip va veure quatre soques d'arbres acabats de talar als boscos de Niyamgiri”. Cosa que Vedanta ha repetit en nombroses ocasions que el seu projecte no comporta cap desforestació –raó per la qual el Ministeri de Medi Ambient i Boscos va procedir a la seva autorització–.

El CEC també deixa palesa la importància dels boscos de Niyamgiri pel que fa a la seva biodiversitat i destacant que s'ha aprovat una proposta per a declarar aquesta zona com un santuari natural. A més, és en aquests turons on neix el riu Vamsdhara, aquest i altres rierols són “font d'aigua per a les comunitats locals. Qualsevol explotació minera en aquesta zona està destinada a destruir la biodiversitat i a afectar la disponibilitat per a la població local”¹⁷. També és preocupant la possible contaminació del riu Vamsdhara.

Sobre la tala no controlada d'arbres a Niyamgiri, el CEC considera que pot tenir “un impacte ambiental greu”¹⁸.

El CEC analitza al punt 9è del seu informe el fet que existeix un acord entre l'OMC (Orissa Mining Corporation) i M/S Vedanta per a l'extracció de bauxita: “[...] Així, mentre per una banda M/S Vedanta obté tots els beneficis de les mines, d'altra banda, està lliure de l'obtenció de totes les autoritzacions legals [...] pel fet que l'arrendatari és OMC”. Aquí és fa palesa una altra de les estratègies de Vedanta a l'hora de realitzar el seu projecte de Niyamgiri, obtenint de manera automàtica, les corresponents autoritzacions, amb el suport al projecte del Govern de l'Estat d'Orissa.

Seguidament, el CEC mostra alguns dels arguments que el Ministeri de Medi Ambient i Boscos va tenir en compte a l'hora d'autoritzar el projecte de refineria a Lanjigarh i, com ja s'ha dit anteriorment, va ésser aprovada donat que el projecte no involucrava terres forestals.

¹⁷ Apartat III i IV sobre l'informe de l'equip del CEC *ut supra*.

¹⁸ Apartat IX sobre l'informe *ut supra*.

El Ministeri de Medi Ambient i Boscos elabora un informe que presenta al CEC i que calcula un “desviament de 58.943 ha. de terres forestals per a la planta de refinaria d’alumini [...] i el desviament de 660.745 ha. de terres forestals per a l’extracció de bauxita”; quantitat aquesta segona, que destruiria bona part dels boscos de les muntanyes de Niyamgiri. El CEC veu sobre s’indiquen fonts alternatives de dipòsits del bauxita a Karlapat, Kutrumali, Sasbahumali, Pasangmali i Sijimali, però observa que no s’argumenten les raons per les quals aquests dipòsits no són idonis per a l’extracció de bauxita i perquè és més viable els dipòsits de les muntanyes de Niyamgiri.

En el punt 28 de l’informe del CEC, aquest òrgan constata que de tot el que s’exposa en l’informe, “es veu com M/S Vedanta ha estat canviant la seva postura [...] pel que fa a la necessitat del projecte de mineria amb referència al projecte de la refinaria d’alumina.” Seguidament, el CEC fa una enumeració de les comunicacions més importants cronològicament i, finalment, elabora les seves observacions i conclusions¹⁹. En aquestes dona per provat, basicament, que Vedanta “està construint un projecte de la refinaria d’alumina [...] a Lanjigarh [...]” i que “[...] està previst que la matèria primera bàsica ‘bauxita’ s’obté dels turons de Niyamgiri [...]”²⁰.

En la vuitena conclusió a la que arriba el CEC, aquest fa esment que “normalment, l’autorització ambiental s’atorga pel Ministeri de Medi Ambient després de l’avaluació dels aspectes ambientals associats al projecte miner vinculat”; en aquest cas, es va prendre la postura que “ja que el funcionament de la refinaria d’alumina estaria supeditada a la proposta de la mina”, havent d’examinar, doncs, les dues propostes de manera conjunta. Vedanta, però, va sol·licitar l’autorització ambiental per a la planta de refinaria d’alumina, abans de la seva construcció –amb tres anys d’antel·lació–, mentre que les mines de bauxita es podien obrir en un any. Un fet bastant inusual i estrany.

Finalment, a les recomanacions del CEC²¹, aquest òrgan considera que “no s’ha de permetre l’ús de les terres forestals en una àrea ecològicament sensible com els turons de Niyamgiri [...]” i que, “tenint en compte tot els fets i circumstàncies assenyalades en els paràgrafs anteriors, es recomana que aquesta Cort Honorable²² que consideri la revocació de l’autorització ambiental de data de 22 de setembre de 2004 que atorga el Ministeri de Medi Ambient per a la posada en marxa de la planta de refinaria d’alumina per M/S Vedanta i que s’aturi [...] el projecte.”

¹⁹ Punt 30 en endavant de l’informe del CEC *ut supra*.

²⁰ Primera conclusió de l’informe del CEC *ut supra*.

²¹ Punts 32 i 33 de l’informe del CEC *ut supra*.

²² El citat informe anava dirigit a la Cort Suprema de l’Índia.

Procediment davant la Cort Suprema de l'Índia

Aquest informe del Central Empowered Committee va tenir els seus fruits, i el 23 de novembre de 2007, la Cort Suprema de l'Índia va prohibir a Vedanta i a la seva filial Sterlite la realització del projecte miner a Niyamgiri. Igualment, el citat Tribunal, va convidar a Vedanta a presentar de nou la sol·licitud d'autorització ambiental amb certes garanties. Garanties que van ésser suficients i que va dur el 8 d'agost de 2008 a que la Cort Suprema donés el vist-i-plau al projecte de Niyamgiri.

Procediment davant la Comissió Nacional dels Drets Humans de l'Índia

En paral·lel, l'ONG Survival International, va denunciar davant la Comissió Nacional de Drets Humans de l'Índia (CNDH) les possibles violacions que Vedanta podria estar duent a terme. Aquest òrgan, demanà al Govern d'Orissa un informe complet del projecte miner de Vedanta (informe que no tenim constància que s'hagi dut a terme).

Procediment davant el Punt Nacional de Contacte del Regne Unit

Aquesta mateixa ONG, va presentar una queixa (el 19 de desembre de 2008) davant l'OCDE davant la seva seu al Regne Unit, com a punt de contacte –ja que la matriu de Vedanta Resources està establerta en aquest país–, per la violació de les Directrius de l'OCDE per a empreses multinacionals. El resultat fou un informe²³ que afirma que “[...] Vedanta no va aconseguir dur a terme un mecanisme de consulta adequat i oportú als dongria kondh [...]”: requisit indispensable segons la Forest Rights Act de 2006. Que Vedanta “[...] no ha aconseguit desenvolupar i aplicar pràctiques eficaces d'autoregulació per a fomentar una relació de confiança mútua entre l'empresa i un component important de la societat en la que està operant [els Dongria Kondh]”. Aquest informe també afirma que “[...] Vedanta no ha respectat els drets i llibertats dels dongria kondh d'acord amb els compromisos de l'Índia en virtut de diversos instruments internacionals de Drets Humans, com el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, la Convenció de l'ONU sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial, el Conveni sobre la Diversitat Biològica i la Declaració de l'ONU sobre els Drets dels Pobles Indígenes.” En la demanda, Survival International al·lega que no s'ha consultat als Dongria Kondh i no s'ha avaluat l'impacte del projecte miner sobre els drets dels

²³ *Final Statement by the UK National Point for the OECD Guidelines for Multinational Enterprises. Complaint from Survival International against Vedanta Resources plc. 2009 [Regne Unit]. Disponible a la web: <<http://www.survivalinternational.org/news/4980>>*

indígenes, així com les nombroses violacions a normes i acords internacional de Vedanta, així com la violació de la legislació interna de l'Índia i les directrius de l'OCDE contingudes als capítols II²⁴ i V²⁵.

Vedanta Resources va respondre a aquestes al·legacions dient que Survival International no havia aportat proves de que tenia el suport de les comunitat locals afectades pel projecte miner, que el projecte havia estat aprovat per la Cort Suprema de l'Índia i per l'Estat d'Orissa, que existien beneficis per a les comunitats locals, que complia amb els estàndards de responsabilitat social corporativa i que sí que s'havien consultat a les comunitats locals.

El PNC (Punt Nacional de Contacte) del Regne Unit afirma que el 6 d'abril del 2009, Vedanta va rebutjar l'oferta de la conciliació/mediació proposada pel PNC britànic²⁶.

En els successius apartats, el PNC del Regne Unit fa esment de l'informe del Central Empowered Committee (CEC) sobre l'impacte advers que el projecte de Vedanta tindria sobre els Dongria Kondh²⁷: “El PNC del Regne Unit va decidir donar un major pes a l'evidència del Central Empowered Committe²⁸”

Sobre el tema de si es va consultar o no a les comunitats locals afectades pel projecte miner, el PNC del Regne Unit afirma, en l'apartat 37 del seu informe, que sí que es va consultar a les comunitats tribals, però per a la construcció de la refinaria de Lanjigarh, no per la mina de bauxita prevista a Niyamgiri²⁹. “No hi ha evidència que suggereixi que la consulta sobre la construcció de la refinaria inclou la consulta sobre la construcció de la mina de bauxita³⁰ [...] La refinaria està utilitzant actualment la matèria primera portada d'altres mines [el que demostra que la refinaria de Lanjigarh ja es trobava en funcionament] [...]”

²⁴ “Capítol II. Polítiques generals. Les empreses han de tenir plenament en compte les polítiques establertes en els països en què operes i considerar els punts de vista d'altres parts interessades. En aquest sentit, les empreses han de: [...] II (2): Respectar els drets humans de les persones afectades per les seves activitats d'acord amb les obligacions i compromisos internacional del govern amfitrió [...] II (7): Desenvolupar i aplicar pràctiques d'autoregulació eficaces i sistemes de gestió eficaces en que promoguin una relació de confiança i la confiança mútua entre les empreses i les societats en què operen.”

²⁵ “Capítol V. Medi ambient. Les empreses [...] han de tenir degudament en compte la necessitat de protegir el medi ambient, la salut pública i la seguretat [...] per a dur a terme les seves activitats d'una manera que contribueixi a l'objectiu més ampli del desenvolupament sostenible [...] (B) participar en la comunicació i la consulta adequada i oportuna amb les comunitats directament afectades per les polítiques de medi ambient, salut i seguretat de l'empresa i per la seva execució”.

²⁶ Apartat 16 i 17 del *Final Statement by the UK National Point for the OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, *ut supra*.

²⁷ Apartats 28 a 31 de l'informe *ut supra*.

²⁸ Apartat 32 de l'informe *ut supra*.

²⁹ “La primera consulta al juny de 2002 només cobreix la construcció de la refinaria”. Apartat 37 de l'informe.

³⁰ Apartat 39 de l'informe *ut supra*.

En l'apartat 49, el PNC del Regne Unit dona per provat que no existeix cap evidència de que s'ha s'hagi consultat als Dongria Kondh sobre el projecte de Vedanta. Com tampoc no ha trobat cap evidència del resultat de les consultes que es van dur a terme pel projecte de la refinaria de Lanjigarh (afirmacions que només pot donar per certes a través de les al·legacions de Vedanta, amb el suport del govern de l'Estat d'Orissa³¹).

El PNC del Regne Unit segueix afirmant que “[...] és raonable concloure que l’empresa no va prendre les mesures adequades per a respectar els drets i llibertats de les persones afectades per les seves activitats de manera consistent amb els instruments internacionals dels quals l’Índia n’és part, inclòs el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, la Convenció de l’ONU sobre l’eliminació de totes les formes de discriminació racial, el Conveni sobre la Diversitat Biològica³²”.

Finalment, el PNC del Regne Unit fa un seguit de recomanacions, que es poden resumir com segueix: “Vedanta ha de participar immediatament i de manera adequada am els Dongria Kondh [...]” buscant “[...] les opinions dels Dongria Kondh en la construcció de la mina de bauxita, l’accés dels Dongria Kondh a la zona afectada pel projecte, les formes d’assegurar els mitjans de vida per a les famílies de la comunitat Dongria Kondh afectats. L’empresa ha de respectar el resultat del procés de consulta.” I que “Vedanta ha d’incloure una avaluació d’impacte sobre els drets humans i indígenes en el seu procés de gestió de projectes. [...] Vedanta ha de prestar especial atenció a la creació d’un procés de consultes adequat, abans de la finalització i execució del projecte, amb els grups indígenes que es podrien veure afectats per les activitats de l’empresa. [...]”

Per la seva part, el Ministeri de Medi Ambient i Boscos va afirmar que l’aprovació del projecte miner per part de la Cort Suprema no l’obligava a donar l’autorització ambiental. El Fiscal General igualment, va considerar que el citat Ministeri no estava obligat a aprovar el projecte en base a la decisió de la Cort Suprema.

Procediment davant el Comitè de quatre experts

Per a avaluar tots els possibles danys, en data de 30 de juny de 2010, el Ministeri de Medi Ambient va ordenar a un grup especial, format per quatre experts, l’elaboració d’un informe que investigués l’impacte de la mina a les tribus locals i a la vida silvestre.

³¹ Apartat 51 de l’informe *ut supra*.

³² Apartat 60 de l’informe.

El resultat fou un informe emès el 16 d'agost³³, la conclusió del qual duia als quatre experts a afirmar que no s'havia d'atorgar permís a Vedanta per a extreure bauxita de Niyamgiri en base a les següents afirmacions: Que “l'àrea proposada per a la concessió minera³⁴ i els espessos boscos dels voltants són l'hàbitat cultural, religiós i econòmic dels Dongria Kondh. La secció 4 de la Forest Rights Act reconeix aquests drets [...]”³⁵.

El Govern d'Orissa i els Comitès de Districte, han de complementar el procediment que figura a la secció 6 de la Forest Rights Act³⁶, i formalitzar els drets de les comunitats indígenes [...]. Continua dient³⁷ que, “si es permet la mineria en aquest lloc, no només serà il·legal” –ja que no es permet la desforestació dels boscos inclosos en el projecte miner, en tant que està prohibit, en base a la Forest Rights Act– “sinó que també comportarà: la destrucció d'un dels llocs més sagrats dels grups tribals primitius Kondh; la destrucció de més de set quilòmetres quadrats de terra sagrada de bosc verge al cim de la muntanya [de Niyamgiri] [...] protegit pels Dongria Kondh durant segles com a sagrat [...]; la posada en perill dels mitjans de vida autosuficients, basats en els boscos d'aquests grups tribals primitius; [...] un greuge als mitjans de vida de centenars de famílies que indirectament depenen d'aquestes terres, a través de la seva relació econòmica [...]; la construcció de camins a través dels territoris dels Dongria Kondh, fent que l'àrea sigui de fàcil accés per als caçadors furtius de fauna i de contrabandistes de fusta, que amenacen la rica biodiversitat de les muntanyes.”

L'informe continua afirmant que s'ha violat la Forest Conservation Act (FCA), donat que la Vedanta ha ocupat de manera il·legal 26.123 hectàrees de terres forestals i les ha tancades, sense permetre als vilatans tribals el seu fàcil i lliure accés; cosa que Vedanta nega que es doni aquesta situació, però que la comissió dels quatre experts dona per

³³ N.C. SAXENA, S.PARASURAMAN, PROMODE Kant, BAVISKAR Amita: *Report of the Four Member Committee for Investigation into the Proposal Submitted by the Orissa Mining Company for Bauxite Mining in Niyamgiri*. Submitted to the Ministry of Environment & Forests, Government of India, New Delhi [India]. 16 agost 2010.

³⁴ The area proposed for the mining lease (PML).

³⁵ Forest Rights Act. The Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Bill. [India] 2006. Disponible a la <<http://www.forestrightsact.com/the-act>>.

En aquest punt, del Capítol III, es tracta el reconeixement, la restauració i la consolidació de la concessió dels drets forestals i qüestions connexes (“Recognition, restoration and vesting of forest rights and related matters”), reconeixent el dret de les tribus indígenes a seguir vivint al territori que habiten, entre d'altres.

³⁶ Forest Rights Act *ut supra*. En aquest punt, del Capítol IV, s'estableix que seran els Gram Sabha (assemblea del poblat) l'autoritat per “a iniciar el procés per a determinar la naturalesa i l'extensió dels drets forestals individuals o comunitaris.”

³⁷ L'informe N.C. SAXENA, S.PARASURAMAN, PROMODE Kant, BAVISKAR Amita: *Report of the Four Member Committee for Investigation into the Proposal Submitted by the Orissa Mining Company for Bauxite Mining in Niyamgiri*. Submitted to the Ministry of Environment & Forests ... *ut supra*.

provat³⁸. Igualment, la comissió d'experts afirma que existeix una violació de l'Environment Protection Act (en endavant, EPA), donat que Vedanta ja ha “procedit a l'activitat de construcció del seu projecte d'expansió [...]” sense haver obtingut la corresponent autorització ambiental “segons les previsions de l'Environment Impact Assessment (EIA), notificació del 2006, en el marc de l'EPA. Això equival a una violació greu de les disposicions de l'EPA. Aquesta expansió, la seva àmplia escala i la naturalesa avançada [de la mateixa], està en completa violació de l'EPA i és una expressió del menyspreu amb què aquesta empresa tracta a les lleis de les terres.”

Es dona per provada la violació de les normes de l'EPA que es va atorgar a la refineria, en base a que, es va concedir l'autorització de la construcció de la refineria, d'acord amb les disposicions de l'EPA, amb la condició que “no s'utilitzaria cap terra forestal per a l'establiment de la refineria³⁹”. Però queda provat que la companyia va ocupar 26.123 hectàrees de terres forestals “dels llogarets dins dels límits de la refineria, amb la complicitat activa dels funcionaris interessats. Per tant, l'autorització ambiental donada a l'empresa per a la creació de la refineria és legalment vàlida [...]”⁴⁰.

Pel que fa a l'impacte de l'ampliació de la refineria, l'informe destaca que la rellevància de l'ampliació de la refineria no és tant com l'impacte greu que té el seu establiment en aquell territori per als “pobles primitius tribals, el medi ambient, els boscos i la vida salvatge que habiten aquests boscos”.

En l'àrea de construcció de la refineria, a part de la Forest Rights Act (FRA), també li és d'aplicació la Panchayats Extension to Scheduled Tribes (PESA); “[...] Per tant, a més de l'aplicació de la FRA, el govern de l'Estat també ha de garantir el compliment de les següents disposicions del PESA: Secció 4 (i): Els Gram Sabha⁴¹ o Panchayats hauran de ser consultats abans de l'adquisició de terres a les zones programades per als projectes [...]; Secció 4 (d): tots els Gram Sabha són competents per a salvaguardar i preservar les tradicions i costums de les persones, la seva identitat cultural, recursos de la comunitat i els costums per a la resolució de conflictes; Secció (m) (iii): Els Gram Sabha tenen el poder per a evitar l'alienació de la terra a les zones registrades i podran prendre les

³⁸ “Aquest és un acte de total menyspreu a la llei per part de l'empresa [...]”.

³⁹ Va ser per aquest motiu (de no desforestació) que es va concedir l'autorització ambiental el 22 de setembre de 2004, com ja s'ha apuntat anteriorment.

⁴⁰ El que es vol apuntar aquí, és que no hi va haver cap error procedimental ni de concessió per part de l'Administració pública a l'hora de concedir l'autorització ambiental per a la construcció de la refineria, sinó que és un error de Vedanta per mentir en que no es desforestaria la zona on s'establiria la refineria ni els seus voltants.

⁴¹ Assemblea del poble, formada per tot els adults del poble. Definició extreta del Capítol I, secció 2, punt g) de la Forest Rights Act (FRA) citada *ut supra*.

mesures apropiades per tal de restaurar qualsevol terra il·legalment alienades a les tribus registrades”.

Abans de començar un estudi detallat, la comissió d'experts assenyala que “sobre la base de l'evidència oral i documental recopilada pel Comitè, es va establir [...] que els Dongria i Kutia Kondh han tingut accés tradicional, habitual i sovint formalitzada a la zona [de l'àrea proposada per la concessió minera], així com als espessos boscos que envolten el pendent per a recollir els diferents tipus de productes forestals. Aquests drets s'extingirien si la zona es transfereix per a la mineria”.

En aquest punt, el comitè d'experts analitza, de manera detallada, tots els aspectes a tenir en compte a l'hora d'atorgar o no, el corresponent permís a Vedanta per a l'extracció de bauxita a Niyamgiri.

En nombroses ocasions, en el citat informe, es deixa constància que “la mineria degradarà seriosament l'ecosistema dels turons Niyamgiri” i que, si es permet l'activitat minera extractiva a l'àrea proposada per Vedanta, es privarà als dos grups tribals primitius⁴² dels seus drets a l'àrea on es proposa la construcció de la mina, “amb la finalitat de beneficiar a una empresa privada, sacsejant la fe dels pobles tribals en les lleis del sòl”, podent-se “produir greus conseqüències per a la seguretat i el benestar de tot el país”.

Aquí, el comitè fa un breu anàlisi cronològic⁴³ de tot el succeït fins al moment de la redacció de l'informe (agost del 2010) en el qual, entre d'altres fets es constata, de nou i posant de manifest que les afirmacions en un altre sentit que sempre havia sostingut Vedanta eren falses: “L'Estudi d'Impacte Ambiental (EIA) per a la refineria d'alumini, preparat l'agost del 2002, va indicar que l'extracció de bauxita és una part integral del projecte. També es va indicar que la refineria s'ha de situar a prop de la mina de bauxita. Justificant l'elecció de la regió de Lanjigarh, al districte de Kalahandi, com a seu de la refineria, la proposta [de construcció de la refineria –no de la mina–] ha citat la

⁴² Els Dongria i Kutia Kondh.

⁴³ I que se sintetitza a continuació: “L'any 2003, Vedanta Resources va signar un Memoràndum d'entesa amb el Govern d'Orissa per a la construcció d'una refineria per a la producció d'alúmina, una planta d'energia i el desenvolupament minera relacionat a Lanjigarh, al districte de Kalahandi. M/S Sterlite Industries Índia (SIIL), totalment controlada per Vedanta Resources va proposar la creació d'una refineria. [...] Es proposa que la mina es realitzi al cim dels turons de Niyamgiri, als districte de Kalahandi i Rayagada d'Orissa. [...] Vedanta va proposar extreure 3 milions de tones anuals de bauxita en 23 anys. La bauxita seria aixafada i transportada per una cinta transportadora a la refineria, als peus del turó.”

proximitat de la reserva de bauxita a Lanjigarh, així com el fet que SIIL⁴⁴ tenia un contracte d'arrendament amb la Corporació Minera d'Orissa (OMC)⁴⁵.”

El comitè, continua l'anàlisi cronològic citant que el Tribunal Suprem va començar a conèixer del cas al novembre del 2004. Després, un òrgan consultiu creat per a assessorar a la Cort Suprema sobre les qüestions ambientals –el CEC⁴⁶–, va dur a terme una investigació entre el 2005 i el 2007, prenent mesures provisionals –la Cort Suprema– per aturar el projecte miner. No obstant això, es va atorgar la concessió amb certes condicions (agost de 2008) relacionades amb “el desenvolupament sostenible de les comunitats locals, la protecció del medi ambient i la conservació de la vida salvatge”⁴⁷.

L'informe continua dient que, en una inspecció de l'àrea proposada per a la concessió minera (PML) i àrees dels voltants realitzades en nom del “Comitè Assessor Forestal del Ministeri de Medi Ambient i Boscos el primer bimestre de 2010, s'havien trobat diversos casos de violació de les lleis ambientals, dels quals els més greus van ser els casos d'incompliment de la FRA de 2006. Això va portar al Ministeri de Medi Ambient a la redacció de l'acta en data de 29 de juny de 2010 i modificada el 19 de juliol de 2010, a la constitució d'un Comitè de quatre membres [...].”

A la primera secció de l'informe del Comitè es fa esment a qüestions com la reserva d'elefants ubicada al sud d'Orissa, l'impacte ecològic de la minera a l'àrea on es pretén construir, la qüestió de la tala d'arbres, la pertorbació de la fauna, i l'impacte de la minera als turons⁴⁸, entre d'altres.

A la secció segona de l'informe, es fa esment a l'impacte sobre les tribus que habiten la zona (els Kutia i Dongria Kondh), fent esment als efectes que la mineria tindria sobre elles, afirmant que “el lloc proposat per a la concessió mineria és un dels punts més alts dels turons i es considera d'especial importància com a lloc sagrat”⁴⁹, i que “[...] les

⁴⁴ Sterlite Industria India Limited (SIIL).

⁴⁵ Orissa Mining Corporation (OMC).

⁴⁶ Central Empowered Committee (CEC).

⁴⁷ En aquest punt, el comitè també dona per provat que “després de la decisió del Ministeri de Medi Ambient i Boscos que la refinaria es podia construir, mentre que el component de la minera seguia sent objecte d'estudi, Vedanta havia procedit a la construcció de la refinaria, que es va completar el 2006. El Ministeri havia especificat que l'empresa es podia proveir de bauxita de mines indígenes, ja que havien rebut l'autorització ambiental. La companyia va començar les seves operacions de refinaria al complet el 2007 [...].”

⁴⁸ Sobre l'impacte de la minera als turons de Niyamgiri, al punt 1.D.i, s'esmenta que “[...] la mineria també podria causar l'augment de l'erosió i la contaminació dels sistemes d'aigua, que al seu torn donaria lloc a la qualitat de l'aigua deteriorada i els danys als hàbitats riberencs [...].”

⁴⁹ Com ja va afirmar el CEC, en el seu informe de 21 de setembre de 2005. Recomanacions XIV i XIX.

operacions mineres tindran impactes adversos significatius en les condicions de vida d'aquestes comunitats. La mineria destruirà importants extensions de bosc [...] Els Kutia i Dongria Kondh depenen en gran mesura dels productes forestals per a la seva subsistència, aquesta pèrdua de la cobertura forestal provocaria un descens significatiu en el seu benestar econòmic.” El Comitè, però, fa especial esment als Dongria Kondh, donat que els turons de Niyamgiri “són l'hàbitat únic i exclusiu d'aquesta petita comunitat”, i argumenta que qualsevol intrusió en el seu *modus vivendi*, no només provocaria efectes adversos en el medi ambient i en la vida salvatge, sinó també seria una “greu violació als seus drets en virtut de la Constitució de l'Índia i de les lleis forestals” i “[...] una amenaça greu a la seva integritat cultural i la seva capacitat per a sobreviure com un grup social diferent”; per tant, el Comitè dóna per provat que la mineria destruiria els mitjans de vida i la cultura dels Dongria Kondh.

En la secció tercera de l'informe, el Comitè fa un anàlisi de l'estat d'aplicació de la Forest Rights Act de 2006 al voltant de la zona proposada com a àrea d'explotació minera i dóna per provades les afirmacions que s'han violat nombrosos preceptes d'aquesta llei i reconeix al conjunt de la comunitat Kondh el dret de seguir vivint en les seves terres⁵⁰, i el sistema que s'hauria d'haver seguit a l'hora de consultar a les assemblees tribals l'establiment d'una mina i la corresponent expropiació de terrenys⁵¹. En la secció 3.C, entrant més en les violacions de la Forest Rights Act, el Comitè dóna per provat que els funcionaris del govern de l'Estat d'Orissa “van ignorar l'aclaparadora evidència de reclamacions individuals de les comunitats que s'han presentat als Gram Sabha [...] Han declarat que les comunitats [...] no han reclamat aquests drets [els drets que se'ls reconeix a la FRA⁵²].” Més endavant, el Comitè deixa constància del fet que el govern d'Orissa, en altres àrees no afectades per la mina, “amenaça als personal de camp amb un càstig si no consulten els Gram Sabha”, en canvi, en l'àrea proposada per la concessió minera, “no només no presta una assistència”, sinó que “es nega a consultar els Gram Sabha al complet sobre el tema de la mineria.” Igualment, s'afirma que aquesta “negligència en la posada en pràctica dels procediments de la FRA en l'àrea PML⁵³, no es deriva de la manca de coneixement per part de l'administració [dels citats procediments] o una manca de personal capacitada. [...] Aquest enfocament particular es va deure a la posició adoptada pel govern de l'Estat [d'Orissa] a favor de la concessió

⁵⁰ Secció 3.A.ii de l'informe citat *ut supra*.

⁵¹ Secció 3.A.vii de l'informe *ut supra*.

⁵² Forest Rights Act de 2006; en endavant, FRA.

⁵³ Proposed for the Mining Lease.

minera.⁵⁴ També s'afirma que els dos oficials de districte encarregats de rebre les sol·licituds i peticions dels afectats per la concessió minera no van rebre cap reclam per part dels Gram Sabha dels Dongria Kondh. Afirmacions que el Comitè va contrastar amb els Dongria Kondh, els quals els hi van comunicar que quan van anar a presentar les votacions de rebuig al projecte miner, els oficials els hi van dir que el termini per a presentar al·legacions havia finalitzat (cosa que no era certa)⁵⁵.

Sobre les EIA (Environment Impact Assessment), el Comitè afirma que el fet que s'hagin presentat dues sol·licituds per part de SIIL⁵⁶ per a construir l'explotació minera (una el 2002, per a dir que la mina de bauxita de Niyamgiri era una part de la refinaria ja establerta a Lanjigarh i l'altre el 2005, afirmant que es necessitava la bauxita que s'extrauria de la mina per a fer funcionar la refinaria de Lanjigarh), són inadequades, donada la falta d'informació i anàlisi del projecte que Vedanta no va dur a terme amb la diligència requerida i va falsificar informació d'aquesta última EIA del 2005, afirmant que en l'àrea proposada per a la concessió minera no hi viu vida salvatge i els arbres que hi creixen no són sants, esdevenint la terra com a improductiva⁵⁷.

L'informe també alerta del vessament d'aigua contaminada⁵⁸ procedent de la refinaria de Lanjigarh –ja en funcionament–, i que s'aboca a rierols i aqüífers dels quals s'abasteixen les comunitats locals de la regió. Aquest vessament d'aigua contaminada provoca malalties infeccioses i respiratòries als membres de les poblacions pròximes a la refinaria⁵⁹ i alerta del possible impacte que la mina tindria no només sobre els Dongria Kondh, sinó sobre altres poblats que s'abasteixen del riu i rierols que neixen als turons Niyamgiri.

Per totes aquestes afirmacions, el Comitè format per N.C. SAXENA, S.PARASURAMAN, PROMODE Kant, BAVISKAR Amita acaba afirmant que no s'ha de concedir el permís a Vedanta per a explotar la mina de bauxita de Niyamgiri (informe de 16 d'agost de 2010).

⁵⁴ Com va afirmar l'oficial (Collector) del districte de Rayagaba, amb una declaració el 9 de juliol de 2010.

⁵⁵ Secció 3.C.iv.2 de l'informe *ut supra*.

⁵⁶ Sterlite Industria India Limited.

⁵⁷ Secció 4.D.i.2 de l'informe *ut supra*.

⁵⁸ Per a extreure els materials que necessiten, han de drenar l'aigua i afegir-hi uns components químics molt agressius, el resultat dels quals és un fang vermell que s'aboca en un estany, que desemboca i es filtra per la terra fins arribar a rius. A l'informe s'hi acompanyen fotografies que en proven l'existència pp.79-80.

⁵⁹ Pobles com el de Bandhaguda, al districte de Kalahandi.

C- Solució

El 23 d'agost, el Ministeri de Medi Ambient i Boscos, a la vista dels informes del CEC i del Comitè dels quatre experts, anuncia que prendrà mesures contra Vedanta per a presumptes violacions en la conservació de boscos i la normativa de protecció del medi ambient relacionades amb el projecte.

L'abril de 2012, Vedanta apel·la la decisió del Ministeri de Medi Ambient a davant la Cort Suprema, la qual dictamina un any més tard (abril de 2013) que es mantindrà la prohibició d'exploració minera a Niyamgiri i que s'han de tenir en compte els drets de les tribus locals.

Per tant, a l'agost de 2013, els 12 pobles tribals afectats pel projecte miner, voten sobre el mateix, sortint com a resultat un aclaparador "no". Aquesta votació és un èxit per aquestes comunitats, donat que Vedanta els havia intentat silenciar en nombroses ocasions amb anterioritat.

El gener de 2014 el Ministeri de Medi Ambient i Boscos anuncia que no es pot autoritzar el projecte miner. Per tant, les aspiracions de Vedanta Resources queden estancades i sembla que de manera indefinida. Després de coneixe's la decisió del Ministeri de Medi Ambient, Vedanta va anunciar que no descarta el tancament de la refinaria de Lanjigarh.

2- EL CAS DE SHELL A NIGÈRIA

A- Conflicte

No és nou que el delta del Níger ha patit molts danys ambientals ocasionats pels abocaments de petroli de les empreses que treballen a la zona. L'exploració ininterrompuda i l'exploració de petroli i gas durant més de 55 anys al delta del Níger, ha tingut un impacte devastador en l'ecosistema de la regió. Els vessaments de petroli i la crema de gas han tingut un impacte negatiu sobre la vegetació, així com en la vida marina i arbòria. Per tant, la salut del delta del Níger i de les persones que hi viuen i s'abasteixen dels recursos naturals que genera el mateix, són atribuïbles a l'exploració de petroli i gas.

L'empresa angloholandesa Royal Dutch Shell PLC (en endavant Shell) –Shell està registrada a Londres, però té la seu central a la Haia–, a través de la seva filial Shell Petroleum Development Company of Nigeria LTD⁶⁰ (en endavant, Shell Nigèria) opera a Nigèria des dels anys 50 extraient petroli de la zona, rica en el mateix. Royal Dutch Shell –la major companyia petrolera d'Europa–, sempre ha eludit les seves responsabilitats en temes de vessaments incontrolats a rius i rierols.

Donat que Shell té causes obertes en diferents països com els Països Baixos, el Regne Unit i els Estats Units per danys ambientals, els analitzarem de manera breu, donada la seva complexitat⁶¹.

El procediments contra Shell Nigèria s'han caracteritzat per la complicitat d'aquesta multinacional amb les autoritats militars nigerianes, que han encobert i permès activitats il·legals, tendents a produir danys ambientals. Aquestes accions del Govern nigerià, en consonància amb Shell Nigèria, han arribat fins als tribunals federals dels Estats Units. No obstant això, el cas *Kiobel* contra Shell, s'ha resolt recentment amb un pronunciament de la Cort Suprema dels Estats Units⁶², en el que tanca la porta a l'aplicació extraterritorial de l'Alien Tort Claims Act tancant, així, la possibilitat de les víctimes nigerianes d'emprendre accions contra Shell Nigèria als Estats Units.

⁶⁰ SPDC engloba a la Nigerian National Petroleum Corporation, Shell, Elf Petroleum Nigeria Ltd i Agip Nigeria Plc.

⁶¹ Se segueix l'esquema del ja mencionat article de Pigrau, Antoni i Cardesa-Salzmann, Antonio; *Acciones entrelazadas contra daños ambientales graves: el impacto de Shell en Nigeria*. Revista de la Facultad de Derecho (PUCP). Núm. 70, 2003 pp. 217-240.

⁶² Supreme Court of the United States. *Kiobel v. Royal Ducth Petroleum Co. et al.* No. 10-1491. Decided April 17, 2013.

Procediment davant el Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient

A proposta del Govern de Nigèria, es va encarregar un informe per tal d'avaluar l'acció nociva del petroli a la regió Ogoni al Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient, que elaborà un informe el 2011⁶³. Aquest informe fou el resultat de 14 mesos d'investigació *in situ*, examinant més de 200 localitats, inspeccionant 122 kilòmetres d'oleoductes, revisant més de 5.000 expedients mèdics i reunint a 23.000 persones de la comunitat local. Es varen dur a terme investigacions detallades de la contaminació de sòls i aigües subterrànies en més de 69 localitzacions diferents, recollint més de 4.000 mostres que varen ser analitzades, incloent aigua de 142 pous subterranis, perforats especialment per a l'estudi, a més d'aigua extreta de 780 perforacions.

Sobre la contaminació, l'informe revela que sobre la superfície, les terres no semblen afectades, “però en realitat es troben molt contaminades a nivell subterrani. Les mesures per a protegir la salut humana i reduir els riscos per a les comunitats afectades han de produir-se ràpidament. D'acord amb l'avaluació [...] almenys en 10 comunitats d'Ogoni, on l'aigua potable es troba contaminada amb alts nivells d'hidrocarburs, la salut pública està greument amenaçada. [...] En una comunitat, a Nisisioken Ogale, ubicada a l'oest de la regió d'Ogoni, les famílies agafen aigua de pous que estan contaminats amb benzè –un conegut cancerigen–, a un nivell 900 vegades superior a les normes establertes per l'Organització Mundial de la Salut”; aquesta comunitat es troba prop d'un oleoducte de la Companyia de Petroli Nacional de Nigèria (Nigerian National Petroleum).

Científics del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (en endavant, PNUMA) van trobar “una capa de 8 cm de petroli refinat flotant a l'aigua subterrània” que alimenta els pous de les comunitats locals. “[...] Aparentment, aquest [petroli flotant] està vinculat amb un vessament de petroli ocorregut fa més de sis anys.”

El PNUMA recomana una acció d'urgència prioritària de neteja sobre el terreny, tot i que estima que acabar amb la contaminació i netejar la zona fins a aconseguir una recuperació sostenible a la regió d'Ogoni, pot tardar de 25 a 30 anys; requerint “l'ús de tecnologia moderna per a netejar les terres i aigües contaminades, millorar la supervisió i la regulació del medi ambient i d'una acció cooperativa entre el govern, els habitants d'Ogoni i l'industria del petroli.”

⁶³ United Nations Environment Programme (UNEP); *Environmental Assessment of Ogoniland*, 2011 ISBN: 978-92-807-3130-9. Job No: DEP/1337/GE Disponible a la web: <http://postconflict.unep.ch/publications/OEA/UNEP_OEA.pdf>

Entre les conclusions més importants que es desprenen de l'informe trobem⁶⁴:

“1) El control i el manteniment de l'infraestructura dels camps de petroli a la regió d'Ogoni, ha sigut i continua sent deficient: els procediments de la Companyia Shell Petroleum Development, no s'han aplicat, creant greuges a la salut públics i de seguretat.

2) L'impacte del petroli sobre la vegetació dels manglars ha sigut desastrós. La contaminació de petroli en molts afluents” ha contaminat la producció de peixos i la contaminació s'ha filtrat als manglars i “els ha desproveït de fulles” i s'han trobat arrels d'arbres “recobertes d'una capa de substància de tipus bituminós, en alguns casos d'un centímetre o més d'espessor.

3) Les cinc concentracions majors d'hidrocarburs de petroli totals detectades a les aigües subterrànies superen 1 milió de micrograms per litre –comparat amb l'estàndard de Nigèria per a aigües subterrànies de 600 mg/l.

4) Quan es dona un vessament de petroli a terra, generalment es produeixen incendis, arrasant la vegetació i creant una escorça al terra, fent difícil la seva reparació o la revegetació. En alguns llocs, s'estableix una capa de cendra i quitrà durant varies dècades.

5) La superfície d'aigua al voltant dels rierols i al voltant d'Ogoni conté hidrocarburs. S'han trobat capes flotants de petroli que varien des d'oli espès negre a capes molt primes amb brillantor.

6) Tot i les preocupacions de la comunitat, els resultats mostren que el consum de peix a la regió d'Ogoni ja sigui pescats localment o comprats als mercats, no representen un risc per a la salut.

7) La tendència dels peixos és abandonar les zones contaminades per tal de buscar aigua més neta. No obstant, el sector pesquer està patint, degut a la destrucció de l'hàbitat dels peixos i a l'avançada contaminació als rierols. Per exemple, hi ha llocs en que s'han establert granges de peixos i els negocis s'han arruïnat per una capa flotant d'oli permanent.

8) Cada dia la comunitat Ogoni està exposada als hidrocarburs a través de múltiples vies. Mentre l'impacte dels llocs individuals de terra contaminada sol ser determinat, la contaminació de l'aire derivada de les operacions de l'indústria petrolera, està present i

⁶⁴ Conclusions extretes del lloc web següent: United Nations Environment Programme (UNEP); <http://www.unep.org/newscentre/Default.aspx?DocumentD=2704&ArticleID=9386&l=en#stash.d5U6fL9J.dpuf>

afecta a la qualitat de vida de prop d'un milió de persones.

9) La refineria artesanal (una pràctica en la qual es refina el petroli cru obtingut il·legalment de les operacions de l'industria petrolera en alambins primitius) està posant en perill vides i finalment causant la devastació dels pulmons ambientals d'Ogoni i de les seves zones properes.”

Les recomanacions que fa l'equip del PNUMA són: “[...] totes les fonts de contaminació permanents han de ser acabades abans d'iniciar la neteja dels rierols, sediments i manglars. Es recomana la creació de tres noves institucions a Nigèria per a permetre un gran exercici de restauració ambiental.” Així, “una Autoritat de Restauració Ambiental proposada per a la regió d'Ogoni s'encarregarà de supervisar l'aplicació de les recomanacions de l'estudi i ha de ser establerta durant la Fase de Transició que es recomana començar el més aviat possible. Les activitats de l'Autoritat de Restauració Ambiental han de ser finançades per un Fons de Restauració Ambiental per a la regió d'Ogoni [...]”; es construirà un “Centre integrat per a la Gestió de Sòls Contaminats, a la regió d'Ogoni”, així com la creació d'un “Centre d'Excel·lència en la Restauració Ambiental a la regió d'Ogoni, per a promoure l'aprenentatge i beneficiar a altres comunitats afectades per la contaminació de petroli al delta del Níger i en altres llocs del món”; així com “reformes a la regulació governamental del medi ambient, vigilància i compliment i optimitzar les pràctiques de l'industria petrolera.”

B- Procediment

Països Baixos

En un primer cas, Shell resultà demandada per agricultors i pagesos de poblats diferents (Oruma, Goi i Ikot Ada Udo), que l'any 2008 van emprendre accions legals davant el Tribunal de Districte de la Haia (on Shell té l'empresa matriu) contra Shell Plc i Shell Nigèria, amb el suport d'Amics de la Terra d'Holanda (Milieudefensie) i Amics de la Terra de Nigèria, reclamant una responsabilitat extracontractual per danys ambientals a conseqüència de vessaments de petroli en les seves propietats en el període comprès entre els anys 2004 i 2006.

Les sentències d'aquests casos són recents, del 30 de gener de 2013. És la primera vegada que tribunals civils holandesos es pronuncien sobre una reclamació contra una multinacional per suposats danys ocasionats a causa de les operacions d'una subsidiària no holandesa en un altre Estat.

El Tribunal de Districte de la Haia va assumir, no només la jurisdicció sobre Shell (amb seu a la Haia), sinó també per a Shell Nigèria, ja que tan les reclamacions relacionades amb els vessaments de petroli a Nigèria i l'acció de la matriu Shell estaven connectades. És la primera vegada que una companyia registrada a Holanda ha estat demandada en un tribunal nacional per delictes que han estat realitzats per una filial estrangera.

Tan en les demandes contra Shell i Shell Nigèria, el tribunal va aplicar la legislació nigeriana⁶⁵, ja que era la llei del lloc on es van produir els danys. El tribunal va arribar a la conclusió de que en virtut del dret nigerià, no hi ha obligació de diligència per a la societat matriu per a prevenir un dany causat per una empresa local. El tribunal va considerar un factor crucial que els vessaments de petroli no van ser causats per un manteniment defectuós de Shell Nigèria, sinó per l'acció de tercers, ja que es va demostrar que eren el resultat d'un sabotatge (molt comú a Nigèria).

Per una banda, pel que fa a les reclamacions per vessaments ocorreguts entre els anys 2004 i 2005, el tribunal va dictaminar que Shell Nigèria no podria haver evitat el sabotatge i que la resposta als vessaments de petroli havia estat l'adequada; per tant, Shell Nigèria no havia comès cap delictes de negligència per no vigilància.

D'altra banda, en els casos de vessaments dels anys 2006 i 2007, el tribunal va dictaminar que el sabotatge dels oleoductes podria haver-se evitat fàcilment i amb un cost reduït, de manera que fa responsable a Shell Nigèria.

Dels quatre demandants, només s'ha guanyat la batalla a Shell en un dels casos, com hem vist (en el cas de vessaments de petroli dels anys 2006 i 2007), cas en el que la part demandant era un resident a la regió d'Ikot Ada Udo, a l'Estat d'Ibom. En aquesta sentència⁶⁶, en el punt 4.15, el tribunal exposa les diferents postures que argumenten les parts per tal d'explicar els dos vessaments de petroli: per una banda dona per provat que els vessaments de petroli venen dels oleoductes de Shell Nigèria. Després, exposa que Milieudefensie (Amics de la Terra d'Holanda) argumenta que els vessaments de petroli es deuen a un "manteniment defectuós" dels oleoductes de petroli i de la falta de vigilància de Shell. Mentre que aquesta, argumenta que "els vessaments de petroli normalment són causats a causa del sabotatge" i que Shell Nigèria fa tots els esforços per tal de "prevenir i netejar la contaminació" causada pel petroli a Nigèria.

⁶⁵ District Court of The Hague, Judgment dated 30 January 2013. Case number/docket number: C/09/337050 / HA 09-1580. Friday Alfred Akpan and Vereniging Milieudefensie vs. Royal Dutch Shell PLC and Shell Petroleum Development Company of Nigeria LTD. Punt 4.9 (*applicable law*).

⁶⁶ District Court of The Hague, Judgment dated 30 January 2013 *ut supra*.

En la mateixa sentència, el tribunal diu que només se centrarà en l'estudi de la responsabilitat dels vessaments de petroli dels anys 2006 i 2007, a prop d'Ikot Ada Udo, ja que el demandant així ho demana i no acull la tesi d'Amics de la Terra d'Holanda d'estudiar altres casos similars en la mateixa sentència.

Pel que fa al “dret d'acció”⁶⁷ del demandant Sr. Akpan, el tribunal argumenta que és part demandant en base a que és propietari de les terres i dels peixos contaminats pels dos vessaments de petroli. Igualment, en base a la llei nigeriana, donat que té la possessió de les terres i dels llacs de peixos, els utilitza i en conrea la terra, se'l considera posseïdor de les mateixes i, per tant, amb dret a reclamar el que estimi convenient i que afecti a la seva possessió de les terres: “[...] the Nigerian court found that if a person demonstrates that he cultivates agricultural land, this constitutes sufficient evidence to determine that he is in possession of that land [...]”⁶⁸.

En el punt 4.57 de la sentència⁶⁹, el Tribunal de Districte de la Haia, imposa la obligació de pagar una indemnització al demandant, Sr Akpan⁷⁰.

En el fallo de la sentència⁷¹, el tribunal declara que, sota la llei nigeriana, Shell Nigèria ha “violat un deure de cura” i ha comés un delict de negligència contra el Sr. Akpan, a causa de la manca de seguretat a “la boca de pou IBIBIO-I” i que va causar els dos vessaments de 2006 i 2007 a prop d'Ikot Ada Udo, causats per un sabotatge, però ordena a Shell Nigèria a compensar al SR. Akpan pel dany produït. Per tant, tot i que el Tribunal de Districte de la Haia fixa com a causa dels vessaments el sabotatge, proclama que Shell Nigèria no va efectuar els controls de vigilància per tal d'evitar els previsibles sabotatges.

Donat que als altres tres demandants nigerians no se'ls hi va reconèixer la condició de víctimes dels vessaments de Shell Nigèria en diferents anys, Amics de la Terra d'Holanda ja han anunciat que recorreran, interposant recurs de cassació davant del Tribunal d'Apel·lació de la Haia, dins dels tres mesos següents de l'emissió de les sentències (30 de gener de 2013).

Per tant, es va condemnar a Shell Nigèria, no a Royal Dutch Shell, ja que “el tribunal va dictaminar que la seu de Shell a Holanda no pot ser considerada responsable dels fracassos de la seva filial, que és responsable de la gestió diària de Shell a Nigèria.

⁶⁷ Right of action.

⁶⁸ Punt 4.17, District Court of The Hague, Judgment dated 30 January 2013 *ut supra*, en relació al cas Mogaji & Ors vs. Cadbury Fry Export Ltd (1972), citat en sentència del Tribunal de Districte de la Haia.

⁶⁹ *Conclusion of the District Court regarding the initiated main claims*, Sentència *ut supra*.

⁷⁰ “[...] Order to pay compensation [...]”, Sentència *ut supra*.

⁷¹ Punt 5 de la sentència *ut supra*.

Milieudéfensie espera que el tribunal de la Haia rectificarà la seva decisió sobre aquest punt, ja que per Milieudéfensie està clar que la seu comparteix la responsabilitat pel dany ambiental massiu a Nigèria⁷². Per aquest motiu, Amics de la Terra d'Holanda volen recórrer per tal que es faci responsable a Royal Dutch Shell pels vessaments causats a Nigèria.

Regne Unit

Altres conflictes en els quals Shell era part demandada també han arribat al Regne Unit, seu registral de la multinacional petrolera. En aquest país, va arribar la queixa del poble Bodo, compost per 35 pobles i comunitats de pescadors, a la regió d'Ogoniland.

El 28 d'agost de 2008, una ruptura en una canonada de buidatge d'entre 2000 i 3900 barrils per dia, va provocar que el petroli anés a parar a un rierol on els habitants de la regió Ogoni s'abastien de peix i marisc. Aquest vessament no va ser controlat fins el 7 de novembre del mateix any. El segon vessament va tenir lloc el desembre de 2008 i no va estar controlat fins al febrer de 2009; per tant, la comunitat local, en no poder pescar als rierols contaminats, havien d'importar peix des del nord, amb el conseqüent augment de preu⁷³.

Shell va acceptar la responsabilitat d'aquests vessaments. El que està en disputa és la quantitat de cru que es va vessar, per tal de calcular les indemnitzacions, correlacionades amb el vessament. Amnistia Internacional afirma que si bé un informe oficial de Shell afirma que només es van vessar 1640 barrils de cru, el volum real de petroli era d'almenys 60 vegades més. Shell continua afirmant davant els inversors, que el 85% del petroli vessat es deu al sabotatge.

El cas encara està pendent de resolució davant del Tribunal Suprem britànic. És la primera vegada que Shell s'ha d'enfrontar a reclamacions per danys ambientals davant la jurisdicció britànica.

⁷² Friends of the Earth Netherlands (Milieudéfensie). Nigerians and Milieudéfensie appeal in Shell case [Amsterdam] 2013. Disponible a la web <<http://www.milieudéfensie.nl/english/shell/news/nigerians-and-milieudéfensie-appeal-in-shell-case>>

⁷³ TEMPER Leah; *Crude Justice and Ecocide in the Niger Delta*. EJOLT Blog (Environmental Justice Organizations, Liabilities and Trades) 4 d'abril de 2013. Disponible a la web <<http://www.ejolt.org/2013/04/crude-justice-ecocide-in-the-niger-delta>>

IV.- CONCLUSIONS

Havent analitzat els dos casos objecte d'estudi del present treball, podem extreure les següents conclusions: La primera, que existeix un buit legal a l'hora de litigar en el país productor del dany ambiental, donat que hi ha regulacions europees en aquest sentit, però no existeixen en el països on les empreses multinacionals estrangeres tenen les seves filials.

Les empreses estrangeres aprofiten, doncs, aquesta manca de regulació en un mateix sentit, per tal de jugar les seves cartes i guanyar sempre la partida, donat que les víctimes es troben molts cops desemparades, davant un sistema judicial que, tot i reconeix la seva condició de víctimes de danys ambientals, aquest reconeixement no té rellevància, donat que no es depuren responsabilitats: el cas analitzat de Vedanta a l'Índia, en que es condemna a l'empresa matriu de les activitats en un altre país és gairebé únic.

La segona i relativa a les víctimes dels danys ambientals, s'ha posat de manifest les dificultats amb les que es troben les víctimes a l'hora de demostrar els danys ambientals produïts en un país diferent d'on es litiga (normalment el país on l'empresa matriu que opera al país productor del dany té la seu central). Arribant a situacions, com les que s'han trobat organismes com Amics de la Terra d'Holanda, amb el cas Shell a Nigèria: la problemàtica de provar els danys ambientals al país d'origen (en aquest cas, Nigèria), pels mitjans econòmics que s'han de destinar per tal d'investigar l'origen i causa dels danys ambientals, així com l'esforç de provar davant el tribunal d'un país estranger, que els danys ambientals tenen relació amb l'empresa matriu davant la qual es litiga.

Condemnar a l'empresa matriu, en un cas de responsabilitat per danys ambientals, davant el tribunal del país on l'empresa té la seu central sembla que sigui impossible.

Per tant, caldria regular aquesta qüestió donat que els danys ambientals solen anar molts cops associats a vulneracions dels Drets Humans. Caldria una regulació harmonitzada internacionalment –a nivell de les Nacions Unides, per exemple–, per evitar la disparitat existent ara, en la qual alguns països tenen regulada aquesta qüestió (en seu de la Unió Europea trobem el Reglament el Reglament (CE) número 44/2001, del Consell, de 22 de desembre del 2000, relatiu a la competència judicial, el reconeixement i l'execució de resolucions judicials en matèria civil i mercantil i el Reglament (CE) número

867/2007 del Parlament Europeu i del Consell d'11 de juliol de 2007, relatiu a la llei aplicable a les obligacions extracontractuals, però manca una regulació en àmbit internacional, que faci d'obligada aplicació una mateixa regulació a nivell mundial, per tal d'evitar situacions diverses com les que s'han posat de manifest en el present treball.

V.- BIBLIOGRAFIA

REQUEJO ISIDRO, MARTA: *La responsabilidad de las empresas por violación de derechos humanos. Deficiencias del marco legal*. Scientia Juris, Vol. 1, 2011.

PIGRAU, Antoni; CARDESA-SALZMANN, Antonio: *Acciones entrelazadas contra daños ambientales graves: el impacto de Shell en Nigeria*. Revista de la Facultad de Derecho PUCP. Núm. 70, 2013. ISSN 0251-3420. pp. 217-240

PIGRAU, A; CARDESA-SALZMANN, A: *Seeking justice in a multipolar world: Reflections on a global standard of access to justice for transnational litigation*. European Union's Seventh Framework Programme, Paper presented at the 2nd Research Forum of the American Society of International Law, University of Georgia, Octubre 2012.

SIMONS, Penelope: *International law's invisible hand and the future of corporate accountability for violations of human rights*. Journal of Human Rights and the Environment, vol. 3. Núm. 1. Març 2012. pp. 5-43

ENNEKING, LIESBETH F.H: *Crossing the Atlantic? The political and legal feasibility of european foreign direct liability cases*. Conference of 'Transnacional Corporate Responsibility for the 21st century'. George Washington University, Abril 2008. pp. 903-938

Normativa

Reglament (CE) número 44/2001, del Consell, de 22 de desembre del 2000, relatiu a la competència judicial, el reconeixement i l'execució de resolucions judicials en matèria civil i mercantil. DOUE núm. L50, de 23 de febrer de 2012.

Reglament (CE) número 864/2007, del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de juliol de 2007, relatiu a la llei aplicable a les obligacions extracontractuals. DOUE núm. L199, de 31 de juliol de 2007.

Documentació i fonts relatives al cas Vedanta

UN Doc. A/RES/61/295 (13 de setembre de 2007). *Declaración de las Naciones Unidas sobre los derechos de los pueblos indígenas*

Forest Rights Act. The Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Bill. [en línia] India, 2006. No. 158-C of 2005. [Consulta: 7 de març de 2014]. Disponible a: <http://www.forestrightsact.com/the-act>

Nacions Unides. Foro Permanente para las Cuestiones Indígenas de las Naciones Unidas. *Los pueblos indígenas en sus propias voces*. [en línia]. [Consulta: 7 de març de 2014]. Disponible a: http://www.un.org/es/events/indigenousday/pdf/indigenousdeclaration_faqs.pdf

Central Empowered Commitee: *Report in IA No. 1324. Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi District, Orissa*. [en línia] India, 21 setembre 2005. [Consulta: 20 gener 2014] Disponible a: <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

Final Statement by the UK National Point for the OECD Guilelines for Multinational Enterprises. Complaint from Survival Internation against Vedanta Resources plc. [en línia] Regne Unit, 25 de setembre de 2009. URN: 09/1373. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://www.survivalinternational.org/news/4980>

N.C. SAXENA, S.PARASURAMAN, PROMODE Kant, BAVISKAR Amita: *Report of the Four Member Committee for Investigation into the Proposal Submitted by the Orissa Mining Company for Bauxite Mining in Niyamgiri*. Submitted to the Ministry of Environment & Forests, Government of India, New Delhi [en línia, PDF]. 16 agost 2010. [Consulta: 20 gener 2014]

Survival International: *The Dongria Kondh: 'We'll lose our soul. Niyamgiri is our soul'* [en línia] Gener 2014. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://www.survivalinternational.org/tribes/dongria>

JAYARAMAN, Nityanand: *Vedanta Undermines Indian Communities*. CorpWatch [en línia] 15 novembre 2005. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://www.corpwatch.org/article.php?id=12783>

LITTERICK, David: *Vedanta rejects claim that new mine will destroy Indian tribe's way of life*. Telegraph. [en línia] Regne Unit, 6 maig 2008. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/energy/2789512/Vedanta-rejects-claim-that-new-mine-will-destroy-Indian-tribes-way-of-life.html>

GRAMMATICAS, Damian: *Tribe takes on global mining firm*. BBC [en línia]. 17 juliol 2008. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7486252.stm

Indian court reserves judgement on Vedanta mining. Reuters [en línia] Nova Delhi. 25 juliol 2008. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://uk.reuters.com/article/2008/07/25/india-vedanta-idUKDEL9728720080725>

India court okays mining projects. BBC [en línia] 8 agost 2008. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/7578953.stm

Orissa Government, *Sterlite from Lanjigarh Area Development Foundation*. Orissa Diary [en línia] India, 15 octubre 2009. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://www.orissadiary.com/ShowBussinessNews.asp?id=14879>

BURKE, Jason: *India tribe's Avatar-like battle against mining firm reaches supreme court*. The Guardian [en línia] Regne Unit, 8 abril 2012. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://www.theguardian.com/world/2012/apr/08/indian-tribe-avatar-supreme-court?newsfeed=true>

India court says locals to have say on Vedanta mine. BBC News [en línia] 18 abril 2013. [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://rightsasusual.com/2013/04/indigenous-peoples-consultation-and-mining-lessons-from-the-supreme-court-of-india/>

BUSINESS AND HUMAN RIGHTS: *Vedanta: la Cour suprême indienne donne raison à la tribu des Dongria Kondh*. [en línia] 18 abril 2013. [Consulta: 20 gener 2014].

Disponible

a:

<http://www.businessandhumanrights.org/Categories/Lawlawsuitsregulatoryaction/LawsuitsSelectedcases/VedantaResourceslawsuitreDongriaKondhinOrissa>

Project minier en Orissa: les droits des aborigènes l'ont emporté [en línia]. 14 gener 2014 [Consulta: 20 gener 2014]. Disponible a: <http://e.glasie.mepasie.org/asia-du-sud/inde/2014-01-14-implantation-d2019un-site-minier-en-orissa-les-droits-des-aborigenes-l2019ont-emporte>

Documentació i fonts relatives al cas Shell (Nigèria)

DISTRICT COURT OF THE HAGUE, Judgment dated 30 january 2013. Case number/docket number: C/09/337050 / HA 09-1580. Friday Alfred Akpan and Vereniging Milieudefensie vs. Royal Dutch Shell PLC and Shell Petroleum Development Company of Nigeria LTD.

FRIENDS OF THE EARTH NETHERLANDS (MILIEUDEFENSIE): *Nigerians and Milieudefensie appeal in Shell case*. [en línia] Amsterdam, 2013 [Consulta: 20 març 2014] Disponible a: <http://www.milieudefensie.nl/english/shell/news/nigerians-and-milieudefensie-appeal-in-shell-case>

AMNESTY INTERNATIONAL & FRIENDS OF THE EARTH INTERNATIONAL: *Duct OECD NCP final statement on complaint accusing Shell of issuing misleading statements on oil spills and causing harm to local communities*. [en línia] 19 juny de 2013 [Consulta: 20 març 2014] Disponible a: <http://www.business-humanrights.org/Documents/ShellOilSpillsNCPDecision>

AMNESTY INTERNATIONAL & FRIENDS OF THE EARTH INTERNATIONAL: *Shell 'uses sabotage claims to avoid blame for Nigeria oil spills'* [en línia] 19 de juny de 2013. [Consulta: 20 març 2014] Disponible a: <http://www.amnesty.org/en/for-media/press-releases/nigeria-oil-giant-shell-criticizes-over-niger-delta-pipelines-sabotage-clai>

Resposta de Shell al Punt Nacional de Contacte d'Holanda per a les Directrius de l'OCDE per a empreses multinacionals. [en línia] 21 de març de 2013 [Consulta: 20 març 2014] Disponible a: <http://www.oecdguidelines.nl/wp-content/uploads/shell-final-statement-210313.pdf>

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME (UNEP): *Environmental Assessment of Ogoniland* [en línia] Nairobi (Kenia), 2011 ISBN: 978-92-807-3130-9. Job No: DEP/1337/GE [Consulta: 20 març 2014] Disponible a: http://postconflict.unep.ch/publications/OEA/UNEP_OEA.pdf

TEMPER Leah: *Crude Justice and Ecocide in the Niger Delta*. EJOLT Blog (Environmental Justice Organizations, Liabilities and Trades) [en línia] 4 d'abril de 2013 [Consulta: 20 març 2014] Disponible a: <http://www.ejolt.org/2013/04/crude-justice-ecocide-in-the-niger-delta>

United Nations Environment Programme (UNEP): <http://www.unep.org/newscentre/Default.aspx?DocumentD=2704&ArticleID=9386&l=en#stash.d5U6fL9J.dpuf>

Agence Ecofin: *Nigeria: Royal Dutch Shell se fait épingle sur les fuites de pétrole* [en línia] França, 7 novembre 2013 [Consulta: 6 març 2014]. Disponible a: <http://www.agenceecofin.com/droit-environmental/0711-14908-nigeria-royal-dutch-shell-se-fait-epingle-sur-les-fuites-de-petrole>

PISAPIA, Luca: *Amnesty: "Fuoriuscite di petrolio, Agip e Shell falsificano i documenti"* (Nigeria). Il Fatto Quotidiano [en línia] Italia, 9 novembre 2013. [Consulta: 6 març 2014] Disponible a: <http://www.business-humanrights.org/Links/Repository/1023418/jump>

VIDAL, John: *Shell made false claims about Niger delta oil pollution, says Amnesty*. The Guardian [en línia] United Kingdom, 7 novembre 2013 [Consulta: 6 març 2014]. Disponible a: <http://www.theguardian.com/global-development/2013/nov/07/shell-oil-niger-delta-pollution-amnesty>

BAWDEN, Tom: *Shell 'uses sabotage claims to avoid blame for Nigeria oil spills'*. Independent [en línia] United Kingdom, 19 juny 2013 [Consulta: 20 març 2014]. Disponible a: <http://www.independent.co.uk/news/business/news/shell-uses-sabotage-claims-to-avoid-blame-for-nigeri-oil-spills-8664202.html>

Amnistia Internacional: Memoràndum sobre l'investigació del vessament de petroli al delta del Níger [en línia] 1 setembre 2012 [Consulta: 20 març 2014]. Disponible a: <http://www.amnesty.org/en/news/shell-s-widly-inaccurate-reporting-niger-delta-oil-spill-exposed-2012-04-23>

Litigació internacional i transnacional per danys ambientals. Una aproximació a través de dos estudis de cas. by [Salvat Prieto, Meritxell](#) is licensed under a [Creative Commons Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Internacional License](#).

Puede hallar permisos más allá de los concedidos con esta licencia en <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>